

Η Μόρφου και ο Λουκής Ακρίτας - 57 χρόνια από τον θάνατο του

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του Λουκή Ακρίτα διαμορφώθηκε μέσα στα σχολεία, στα αναγνωστήρια, μέσα στη ζωντάνια του Μόρφου, με τις συζητήσεις, τις εντάσεις, τις θορυβώδεις και αξέχαστες εκλογικές αναμετρήσεις.

Μεγάλη ήταν η εμπειρία του και στο σπίτι των γονιών του. Ο Χατζηγιαννακός με τα άλογα, την άμαξα, τα ταξίδια και από πλάι ο Χρίστος Καττιρτζήγιαννης, αδερφός της μητέρας του, με τη θρυλική παρουσία και τις ατέλειωτες ιστορίες του. Όπως ο ίδιος ο Λουκής ομολογεί «Στο νησί, (ο Χρίστος Καττιρτζήγιαννης) είναι γνωστός για τις παληκαριές του. Παντού μπορεί ν' ακούσει κανείς ανέκδοτα γύρω από το όνομά του [...] Το θαυμασμό μου στην έντονη προσωπικότητά του τον είχα από μικρό παιδί. Μπορεί γιατί ανατράφηκα κάτω από τη σκιά του».

Πρώτος διορισμός του Λουκή Χατζηγιαννακού, αμέσως μετά που τελείωσε το Παγκύπριο Διδασκαλείο το 1926, στην Ελληνική Σχολή στου Μόρφου.

Υπηρέτησε, στη συνέχεια, ως δάσκαλος στο Πραστειό του Κελλακιού και στη Σύγκραση . Χρόνια εργασίας αλλά και μελέτης και στοχασμού. Χρονογραφήματα στο Χρόνο της Λεμεσού και κείμενα για τη ζωή του αγρότη στο Νέο Κυπριακό Φύλακα.

Το καλοκαίρι του 1930 κάνει το μεγάλο άλμα. Φεύγει από την Κύπρο. Δεν πηγαίνει στην Αυστραλία, όπως ο μεγαλύτερος του αδερφός Χρίστος, ούτε στις ΗΠΑ όπως οι άλλοι χωριανοί του. Τα σχέδια και τα όνειρά του είναι διαφορετικά. Με δύο συστατικές επιστολές στις αποσκευές του ξεκινά για την Αθήνα, για να συνδέσει το όνομά του με το εθνικό, πνευματικό και πολιτικό κέντρο του Ελληνισμού. Όνειρο και σχέδιο του να δώσει έργο, να μετάσχει στο ελληνικό γίγνεσθαι.

Όλα αυτά, όμως, δεν προσφέρονται στο Λουκή με την άφιξή του στην Αθήνα.

Περνά μια απέραντη περιπέτεια. Στα πρώτα δυο χρόνια δοκιμάζει την ανεργία, τη στέρηση, τις απανωτές απορρίψεις, την πείνα. Φτάνει σε απόγνωση. Του γράφουν από το σπίτι να γυρίσει. Εύκολος ο δρόμος του γυρισμού. Η Αθήνα απλά μια περιπέτεια. Προτιμά, όμως, να μείνει και να παλέψει με τη μοίρα του.

«Δεν έγραφα τόσο καιρό, λέγει στους δικούς του, γιατί ντρεπόμουνα. Τι να έγραφα;... Αυτή η σιωπή μου - ήταν η σιωπή ενός νέου που πολεμούσε».

Πέρασε τη δοκιμασία και άντεξε. Δημοσιογράφος πια στην Πρωία και την Εστία. Αυτή ήταν η πιο καθοριστική νίκη της ζωής του. Ήταν η απαρχή. Σε τρία χρόνια κυκλοφορεί το μυθιστόρημα Νέος με καλές συστάσεις. Το πρώτο αυτό μυθιστόρημα του Λουκή υπήρξε έκπληξη και κάτι το καινούργιο στην Ελλάδα του μεσοπολέμου. Ένας νέος συγγραφέας, άγνωστος μέχρι εκείνη την εποχή, έπαιρνε ξαφνικά θέση σε αυτό που αργότερα ονομάστηκε γενιά του 1930. Μια γενιά που άφησε βαθιά τα σημάδια της στη νεοελληνική λογοτεχνία.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1936, κυκλοφορεί το δεύτερό του μυθιστόρημα Κάμπος χαρισμένο στους μορφίτες γονείς του, το Χατζηγιαννακό και την Ελεγκού.

Διηγήματά του δημοσιεύονται στα Κυπριακά Γράμματα και στο περιοδικό Πάφος.

Ως δημοσιογράφος ζει έντονα την ταραγμένη δεκαετία του 1930. Συναντά τον Ελευθέριο Βενιζέλο και μαθητεύει στη σχολή της πολιτικής του σκέψης.

Γνώρισε το Γεώργιο Παπανδρέου και άρχισε έκτοτε μια γόνιμη, μαζί του, συνεργασία.

Αισθάνεται ασφυκτικά μέσα στο καθεστώς του Μεταξά. Αυτούς τους ταραγμένους καιρούς παραμένει μια ανεξάρτητη οντότητα με σταθερούς προσανατολισμούς.

Γράφει στον εξάδελφο του Ευριπίδη Ιωαννίδη. «Ο κόσμος είναι πλατύς. Κι ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να μπει εκεί που του αρέσει. Φθάνει να μπορεί. Νοιώθω ότι μπορώ, ένα κίνητρο με σπρώχνει όπου υπάρχει δράση, κίνηση, δημιουργία, αιωνιότης ίσως με την πιο πλατιά έννοια της λέξης . [...] Προσπαθώ. Πώς; Μια οργανωμένη προσπάθεια που δεν φοβάται τις αποτυχίες και δε μεθύσκειται από εύκολες επιτυχίες».

Ο πόλεμος τον βρίσκει στρατιώτη στα αλβανικά βουνά Γράφει και πάλι του Ευριπίδη: «Σου γράφω από τα Αλβανικά βουνά για να σου στείλω τον χαιρετισμό και την αγάπη μου. Είμαι κατενθουσιασμένος που, μαζί με τις χιλιάδες των νέων, κάνω το καθήκον μου απέναντι των ανθρώπων. Η ατμόσφαιρα που ζούμε και κινούμεθα είναι αληθινά ηρωική και οι στιγμές αυτές είναι αξέχαστες γιατί μας

αναβαπτίζουν, μας αναγεννούν»

Γράφει και στον αδερφό του Χρίστο: «Τρεις μήνες που βρίσκομαι στο μέτωπο και πατώ τα Αλβανικά βουνά. [...] Δυο πράγματα κυριάρχησαν στη ζωή μου: Το όραμα της ελευθερίας και εσείς».

Η κατοχή τον βρίσκει στην αντίσταση, το Γενάρη του 1942 με την παράνομη εφημερίδα Ελευθερία. Αργότερα μέλος της τριμελούς επιτροπής που αντιπροσώπευε την Κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου στην Ελλάδα. Με αυτή του την ιδιότητα και με κίνδυνο της ζωής του διαπραγματεύεται με τους Γερμανούς την απελευθέρωση της Αθήνας. Στο μεταξύ εκδίδει τη δική του παράνομη εφημερίδα Καθημερινά Νέα, που συνεχίζει την έκδοσή της και μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ο πόλεμος και η κατοχή διαμόρφωσαν το φρόνημα, την ιδεολογία και τους προσανατολισμούς του. Ο Λουκής μετά την απελευθέρωση δεν ήταν απλά ο εκδότης μιας εφημερίδας, ούτε μόνο μέτοχος σε κάποιες στιγμές της ιστορίας της Ελλάδας. Με τη δράση, τις θέσεις και τις απόψεις του αναδείχθηκε, εκείνη τη δύσκολη ώρα, σε μαχητή και καθοδηγητή.

Ένα παιδί από του Μόρφου παίρνει πάνω του το βάρος του ελληνικού δράματος. Ξέρει τι σημαίνει Ελλάδα. Μιλά με μόνο εφόδιο το αίσθημα της εθνικής ευθύνης. Απευθύνεται προς όλους, ως ίσος προς ίσους. Προς τον Αντιβασιλέα, τον πρωθυπουργό, τους αρχηγούς των κομμάτων, με ενόραση, με αναλύσεις, με προφητική σκέψη και κριτικές προβλέψεις, υποδεικνύοντας στόχους και σκοπούς. Στρέφεται προς τους ξένους. Ζητά από αυτούς υπευθυνότητα. Δεν επιτρέπει εμπλοκή στα κοινά της Ελλάδας.

Ενώ ο πόλεμος τέλειωσε για τον υπόλοιπο κόσμο, στην Ελλάδα αντί για λευτεριά, υφέρπει ο εμφύλιος.

Αυτόν προσπαθεί να αποτρέψει ο Λουκής. Οι δυνάμεις, όμως, της καταστροφής είναι υπέρτερες. Το δράμα του έθνους ήταν και δικό του δράμα. Η ήττα της μετριοπάθειας και της εθνικής ενότητας ήταν και δική του ήττα. Η απομόνωση και η εξουδετέρωση της Ελλάδας ήταν και δική του μοναξιά.

Η θύελλα των καιρών συμπαρασύρει και τα Καθημερινά Νέα. Ο Λουκής όμως δεν παραιτείται. Ετοιμάζεται για τη νέα του εξόρμηση.

Την εποχή των Καθημερινών Νέων ακολουθεί μια δημιουργική περίοδος. Τελειώνει τα δυο θεατρικά του έργα, Θεοδώρα και Όμηροι. Τότε κυκλοφορεί και το βιβλίο του Αρματωμένοι για το αλβανικό έπος, που ο Κ. Θ. Δημαράς θεωρεί ως «το πιο σημαντικό έργο από όσα έχουν θέμα τον πρόσφατο πόλεμο».

Παράλληλα εργάζεται για να εκδώσει νέα καθημερινή Εφημερίδα τα Ελληνικά Χρονικά, μια μεγάλη προσπάθεια που τελικά ναυάγησε.

Γράφει στην ανεψιά του Ήβη «Ίσως η πτώση αυτή να με βοηθήσει πιο πολύ. Γιατί ποτέ δεν έχω αντλήσει τόση δύναμη όσο από την αποτυχία των Ελληνικών Χρονικών. Ενώπιος ενωπίω συνεχίζω την πορεία μου. Και το τέρμα της πορείας αυτής είναι η συνείδηση ότι το πέρασμά μου από τον κόσμο αυτό ήταν ωφέλιμο δημιουργικό για τους συνανθρώπους μου».

Πέρασε ο Λουκής μέσα από το καμίνι του προβληματισμού, μεταξύ πνεύματος και πολιτικής. Παλαιότερα απέρριψε προτάσεις εμπλοκής στην πολιτική, ακόμη και σε υπουργικές θέσεις. Τελικά λογάριασε ότι θα μπορούσε να υπηρετήσει τον τόπο με τις δυνατότητες και την αποτελεσματικότητα που η πολιτική προσφέρει.

Είναι τότε που το Σεπτέμβρη του 1951 εκλέγεται πρώτος βουλευτής Αθηνών.

Ανάμεσα στους πρώτους που συγχάρηκαν το Λουκή ήταν και ο Δήμαρχος Μόρφου, Πολύκαρπος Νικολόπουλος.

Ο Λουκής απαντά:

Αγαπητέ μου κ. Δήμαρχε

«Βεβαιωθείτε ότι η εντονωτέρα συγκίνησις την οποίαν εδοκίμασα μετά την εκλογή μου, ως βουλευτού Αθηνών, ήτο το συγχαρητήριο τηλεγράφημα που είχατε την καλοσύνη να μου στείλετε εκ μέρους των συνδημοτών μας». Διαβεβαιώνει το Δήμαρχο ότι θα προσφέρει εις την Κοινήν Μεγάλην υπόθεση όσα του επιτρέπουν οι δυνάμεις του. Και καταλήγει: « Θα σας παρακαλέσω, κ. Δήμαρχε, να διαβιβάσετε τας ευχαριστίας μου προς τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Μόρφου και δι' αυτών προς τους χωριανούς μου, τους οποίους παρακολουθεί το ενδιαφέρον και η αγάπη μου».

Τον Ιούλιο του επόμενου χρόνου επισκέπτεται την Κύπρο και φυσικά το δημαρχείο και την οικογένειά του στου Μόρφου και τη Ζώδια. Ήταν μια ευτυχισμένη στιγμή στην πολυτάραχη και δραματική, πολλές φορές, ζωή του.

Εκείνη η πρώτη βουλευτική του θητεία ήταν σύντομή, άφησε όμως δυνατά μηνύματα για την Κύπρο και για την Ελλάδα. Ανακίνησε πρώτος το Κυπριακό στον ΟΗΕ και αγωνίστηκε εναντίον της καταδίκης σε θάνατο του Μπελογιάννη και των συντρόφων του.

Ακολουθεί μια περίοδος στη ζωή του με πολλές προσπάθειες, αλλά και νέες

δοκιμασίες.

Εκείνες ακριβώς τις δύσκολες ώρες οι δημοτικές αρχές του Μόρφου δίνουν το όνομά του στο δρόμο του σπιτιού του. Βαθύ ήταν το αίσθημα της ευγνωμοσύνης του προς το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο.

Η δεκαετία του 1950 είναι όμως και η εποχή που το Κυπριακό μπαίνει σε νέα περίοδο. Συμμετέχει στην αποστολή στις ΗΠΑ για υποστήριξη της πρώτης προσφυγής στα Ηνωμένα Έθνη. Ως Εθναρχικός Σύμβουλος αρθρογραφεί στην εφημερίδα Ελευθερία της Αθήνας. Κείμενα που αποτελούν εθνικό κεφάλαιο.

Όταν το Κυπριακό καταλήγει στις Συμφωνίες της Ζυρίχης, γράφει: «Η Συμφωνία [...] θέτει τον Ελληνισμό απέναντι μιας από τας πλέον λεπτάς και επικινδύνους δοκιμασίας της ιστορικής του διαδρομής. Συγχρόνως τον εξαναγκάζει ν' αντιμετωπίσει με δημιουργική φαντασίαν και ρεαλισμόν νέαν και σχεδόν αμετακίνητον πραγματικότητα» Ο Λουκής δακρύζει για την απώλεια της ένωσης, έχει, όμως, συνείδηση των δυσκολιών. Δεν παραμένει σ' αυτές, υποδεικνύει διεξόδους, τονίζει το αμετακίνητον των συμφωνιών, ζητά ρεαλισμό στην αντιμετώπιση των καταστάσεων και υποστηρίζει ευφάνταστη πολιτική με ενότητα και ευνομία.

Η δικαίωση για το Λουκή ήρθε με τις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου 1963. Η εκλογή του ήταν θριαμβευτική. Υπήρχε πια η λαϊκή αναγνώριση και η δυνατότητα πραγμάτωσης του μεγάλου του ονείρου, της συμμετοχής στην προσπάθεια μιας νέας αναγέννησης της Ελλάδας. Και ξαφνικά πάλι στην Κύπρο, το Δεκέμβρη του 1963 όταν ξέσπασαν οι διακοινοτικές. Μια κρίση που επεκτάθηκε στις σχέσεις Αθήνας Λευκωσίας. Δηλώνει στη Λευκωσία: «Όπως κάθε ελεύθερος άνθρωπος και εγώ εκφράζω την οδύνη μου δια τα θύματα εις οιανδήποτε πλευράν και αν ανήκουν [...] Πρέπει να σας διαβεβαιώσω ότι ουδείς εις την Ελλάδα επεθύμει η κατάστασις να εκτραχυνθεί εις τοιούτον σημείον». Ο Λουκής εκείνες τις δύσκολες ώρες είναι φορέας μηνυμάτων ανθρωπισμού και συνιστά μετριοπάθεια και ενότητα. Κατά τη σύντομη παραμονή του επισκέφθηκε και πάλι το δημαρχείο του Μόρφου και τη Ζώδια.

Λουκής Ακρίτας (α), Γεώργιος Παπανδρέου (μ) και Ευάγγελος Παπανούτσος(δ) / Αρχείο Έλενας Ακρίτα

Ο θρίαμβος του Λουκή επαναλήφθηκε στις εκλογές της 16ης Φεβρουαρίου 1964. Τώρα πια έμεναν πίσω όλες οι δυστυχίες και αποτυχίες του παρελθόντος. Μπροστά του ανοιγόταν ένας νέος δρόμος δικαίωσης και αναγνώρισης με το διορισμό του ως Υφυπουργού Παιδείας, με σκιάδη στην πραγματικότητα, υπουργό τον ίδιο τον Πρωθυπουργό, Γεώργιο Παπανδρέου.

Ήταν η μεγάλη ώρα της ανόρθωσης της χώρας μέσα από την παιδεία και τη μάχη αυτή έδινε ο Λουκής Ακρίτας, ο δάσκαλος από του Μόρφου.

Αμέσως μετά παρουσιάστηκαν τα πρώτα συμπτώματα της ασθένειάς του. Η επέμβαση στο Λονδίνο πήγε καλά. Πέθανε, τελικά από μετεγχειρητικό συμβάν. Τον αποχαιρέτισε ο πρωθυπουργός: «Άδικος ο θάνατος σου Λουκή. Μόλις έφθασες στην κορυφήν έλαμψε η αστραπή και ήταν κεραυνός. Τώρα μόλις ευρίσκεσο εις την χαρά, εις την γονιμότητα, εις την καρποφορίαν της δημιουργίας και φεύγεις.»

Η Ελλάδα εκείνη τη μέρα κήδευε το γιο του Χατζηγιαννακού και της Ελεγκούς από του Μόρφου που έγινε πανελλήνιος.

Όταν αναφερόμαστε σε όλες αυτές τις μορφές που η κοινωνία και η ιστορία του Μόρφου μας κληροδότησε αναλαμβάνουμε κι εμείς την ευθύνη της συνέχειας.

Οι συνθήκες δύσκολες, επώδυνες, τραυματικές. Του Μόρφου κατεχόμενο για σαράντα έξι χρόνια.

Η απάντησή μας σαφής και συγκεκριμένη: Θα εργαστούμε πέραν της ηττοπάθειας και πέραν της κατοχής, για ένα διαφορετικό αύριο. Θα προχωρήσουμε βήμα με βήμα. Δεν είναι τα μεγάλα λόγια και οι ηχηρές διακηρύξεις που αλλάζουν τις καταστάσεις, αλλά η συστηματική προσπάθεια. Πράγμα όχι εύκολο και όχι ακίνδυνο

Άλλωστε και οι άνθρωποι που σήμερα τιμούμε προχωρούσαν βήμα με βήμα, με επιμονή και πίστη, για να κάνουν του Μόρφου καλύτερο. Σ' αυτό αποβλέπει και η δική μας αποστολή. Να διαφυλάξουμε ό,τι μας κληροδοτήσαν οι αιώνες και η ιστορία. Του Μόρφου ήταν χθες, είναι σήμερα και θα είναι και αύριο ο τόπος μας. Έτσι τιμούμε τους Δημάρχους και το Λουκή Ακρίτα. Διατηρούμε ισχυρή την ελπίδα ότι θα ξαναδούμε το Λουκή Ακρίτα να μας καλωσορίζει χαμογελαστός εκεί στα σχολεία, στην είσοδο του Μόρφου.

* Ομιλία στο ετήσιο μνημόσυνο, που τέλεσαν την Κυριακή 9 Φεβρουαρίου 2020, στον ιερό ναό Αγίας Βαρβάρας, στο Πλατύ Αγλαντζιάς, ο Δήμος Μόρφου, η Ιερά

Μητρόπολις Μόρφου και η ΟΕΛΜΕΚ Μόρφου.

Πηγή: immorfou.org.cy